

آینده های باور کردنی: شامل آن دسته از آینده هایی است که بر اساس دانش فعلی بشر امکان پذیر هستند. برخلاف آینده های ممکن که شامل آینده هایی است که می تواند متناقض با اصول و دانش فعلی بشر باشند، آینده های باور کردنی منطبق با این اصول هستند. مثلا در این آینده ها سرعت هیچ پدیده فیزیکی، بیشتر از سرعت نور نیست. پس در نظر گرفتن آینده ای که در آن سرعت پدیده ای بیش از سرعت نور باشد، آینده ای ممکن است، اما باور کردنی نیست. بدین ترتیب، آینده های باور کردنی زیر مجموعه ای از آینده های ممکن اند. این دسته از آینده ها در پاسخ به پرسش چه چیزی می تواند تحقق یابد؟ ساخته می شوند.

آینده های محتمل: به آن دسته از آینده هایی اشاره می کند که احتمالا اتفاق می افتند. برای نمونه، ادامه روندهای فعلی از جمله آینده هایی است که احتمالا اتفاق می افتد. این نوع آینده ها راتحت عنوان آینده های بدون شگفتی نیز می شناسند. آینده هایی که تداوم وضع گذشته و حال هستند، عموما برای کوتاه مدت، آینده هایی محتمل هستند، حال آن که هر چه افق زمانی آینده اندیشی بیشتر شود، از احتمال تحقق آنها کاسته می شود، زیرا در بلندمدت بسیاری از روندها به صورت پیوسته فعلی نخواهند بود و شماری از روندهای فعلی محو یا دچار گسست می شوند. آینده های محتمل زیر مجموعه ای از آینده های باور کردنی اند. این دسته از آینده ها در پاسخ به پرسش چه چیزی احتمالا تحقق می یابد؟ پدید می آیند.

آینده های مطلوب: برخلاف آینده های دیگر (آینده های ممکن، آینده های باور کردنی و آینده های محتمل) که دانش شناختی هستند، آینده های مطلوب از نوع برانگیزاننده به شمار می روند. به عنوان مثال مرجعیت علمی آموزش پزشکی کشور آینده ای مطلوب است. آینده مطلوب برای پاسخ به پرسش "تحقق چه چیزی را می خواهیم؟" به کار می رود.

یکی از محورهای بسته آینده نگاری و مرجعیت علمی در آموزش پزشکی، تدوین سند آینده نگاری و نقشه راه تحقق مرجعیت علمی است و تدوین سناریوهای ممکن، محتمل و مطلوب به عنوان یکی از اهداف این بسته معرفی شده است. هدف این شماره ناب، آشنایی بیشتر با برخی مفاهیم اولیه این مهم است.

واکنش نسبت به آینده در بخش آموزش علوم پزشکی

آینده آموزش علوم پزشکی برخاسته از تعامل عوامل بیرونی و درونی متعددی است و مامی توانیم سه رویکرد مختلف به این آینده داشته باشیم:

- ۱- تسلیم و انفعال و منتظر آمدن آینده شدن
- ۲- تلاش برای سازگار شدن با آنچه که می خواهد رخ دهد.
- ۳- اراده برای ساختن آینده به یکی از اشکال باید، بهتر و ترجیحا نگرش سوم به آینده زیر بنای آینده اندیشی است که روش های آینده پژوهی و آینده نگاری بر اساس آن شکل گرفته و توسعه پیدا کرده اند. سناریونویسی و برنامه ریزی مبتنی بر سناریو یکی از پرکاربردترین و مهم ترین روش های آینده پژوهی اند که بسیاری از روش ها نیز در ترکیب و یا با هدف تولید سناریو به کار گرفته می شوند.

سناریو چیست؟

سناریو را می توان توصیفی از آینده تعریف کرد که توجه را به روابط علت و معلولی و نقاط تصمیم گیری معطوف می کند. با توجه به تعدد عوامل و نیروهای آینده ساز و پیچیدگی های ارتباطی میان آنها در حوزه های مختلف، هرگز نمی توان آینده را به طور دقیق پیش بینی کرد اما سناریوها فارغ از نوع و روشی که برای تدوین آنها به کار گرفته می شود، این امکان را در اختیار قرار می دهند که بتوان تصاویری از آینده را در قالب انواع آینده های محتمل، مطلوب، ممکن و باورپذیر به تصویر کشید.

آینده های ممکن: شامل همه وضعیت های ممکن است که می توانند در آینده آموزش پزشکی اتفاق بیفتند، هر چند ندانیم چگونه؟

ویژگی های یک سناریوی خوب

یک سناریو خوب دارای ویژگی های زیر می باشد:

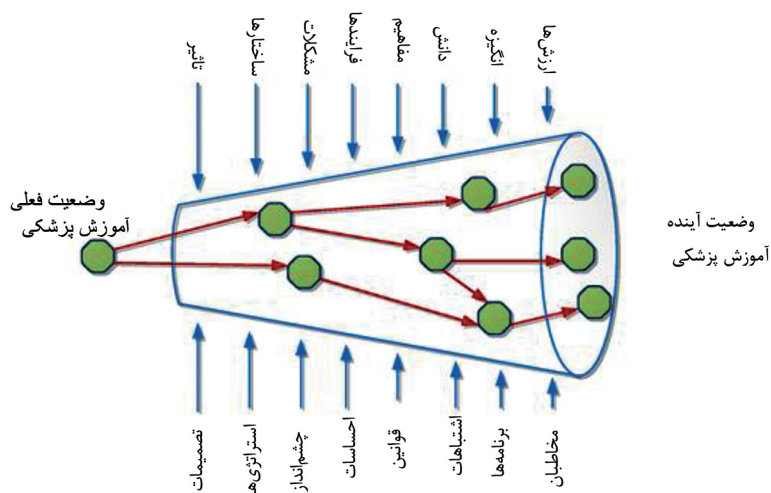
- ۱- باور پذیر است. به گونه ای که مسیر منطقی از زمان حال تا آینده بخش آموزش پزشکی را در بر بگیرد.
- ۲- انسجام درونی داشته باشد.
- ۳- جذاب و هیجان انگیز باشد، تا آینده را به قدری "واقعی" نشان دهند که واکنش های راهبردی ایجاد کند.
- ۴- در تصمیم گیری به کار آید.
- ۵- در آن ارتباط میان گذشته و آینده برقرار باشد و به چالش های آینده آموزش علوم پزشکی کشور اشاره کند.
- ۶- عناوین مناسب، متناسب با نوع آینده داشته باشند.

جمع بندی

با توجه به رسالت خطیر بخش آموزش علوم پزشکی، شناخت شرایط مبهم آینده و کاهش حداکثری این ابهام با ابزار سناریونویسی میسر خواهد بود. ترسیم سناریوهای مختلف با لحاظ ابهامات و موج های تغییری که ارمغان پیچیدگی های جهان پیش روست، بخش آموزش علوم پزشکی کشور را در شناسایی شناسایی محیط پیرامونی، نیازها و الزامات آتی، جهت گیری مناسب و استفاده از فرصت های آتی کمک می نماید.

بنابراین می توان گفت که هر سناریو، بیانگر وضعیت هایی از آینده است که از سوی نگارندگان سناریوها به عنوان آینده های ممکن، محتمل و مطلوب مطرح می شود و برنامه ریزی به کمک آن ها می تواند مسائل، چالش ها و فرصت های محیط را به روشنی ببیند و بشناسد. سناریو ابزاری مناسب برای تحلیل سیاست ها و شناخت محیط، تهدیدها، فرصت ها و نیازهای آینده آموزش پزشکی است. آنچه که به عنوان وضعیت آینده آموزش پزشکی در قالب سناریو می توان جست و جو کرد متاثر از تمامی عواملی است که در داخل و خارج از سیستم آموزش پزشکی وجود دارند. سناریوها بر اساس عوامل بیرونی که بر سیستم وارد می شوند و مکانیزم های برهم کنش عوامل و متغیرهای درونی آینده را برای این حوزه رقم خواهند زد. سناریو می کوشد تا با برقراری ارتباط منطقی میان این عوامل در یک سیر منطقی از حال به آینده حرکت کند و مسیرهای مختلف را در قالب سناریوهای بدیل آشکار ساخته و در اختیار سیاست گذار قرار دهد. بر این اساس قالب هسته سناریو در شکل زیر نشان داده شده است.

تدوین سناریو برای حوزه آموزش پزشکی با دورویکرد کلی می تواند صورت بگیرد. یک رویکرد تدوین سناریو در راستای تدوین سند آینده نگاری و نقشه راه آموزش علوم پزشکی است که شامل استراتژی ها، توصیه های سیاستی (فناورانه یا غیرفناورانه) و برنامه هایی است که تمامی آن ها با نگاه به آینده ترسیم می شوند. رویکرد دوم تدوین سناریو برای ترسیم چشم انداز آموزش پزشکی است که همان طور که پیش تر نیز به آن اشاره شد در قالب آینده مطلوب شناخته می شود.

گستره هسته سناریو

